

Boekbesprekingen

ROVERS, B., *De buurt een broeinest? Een onderzoek naar de invloed van woonomgeving op jeugdcriminaliteit*, Ars Aui Libri, 1997, 243 p.

Wat op het eerste zicht een zoveelste poging lijkt van een noorderbuur tot het toetsen van een gelegenheidstheorie aan een stedelijke context, neemt in het onderzoek van Ben ROVERS een onverwachte wending. Het is de bedoeling van de auteur de invloed van buurtkenmerken op de prevalentie van jeugddelinquentie te meten. Aan zijn empirisch onderzoek gaat een theoretisch gedeelte vooraf waarin de 'giganten' van de ecologische criminaliteitstheorieën en de gelegenheidstheorieën de revue passeren. Deze generatie zit bij de meeste criminologen wel in de vingers maar na menig empirisch onderzoek heeft ze tot scepticisme geleid. ROVERS heeft echter geschroefd aan de basisstellingen om tot een herziene, hanteerbare theorie van MERTON te komen wat hij zelf definieert als 'een algemene deprivatietheorie'.

Het resultaat van zijn onderzoek naar de invloed van buurtkenmerken op jeugdcriminaliteit uitgevoerd in buurten van Rotterdam, betekent meteen een vingerwijzing naar de makers en uitvoerders van het huidige veiligheidsbeleid dat zo stilaan de allures krijgt van een uitsluitingspolitiek. Uit het onderzoek komt naar voor dat de economische deprivatie of gebrekkige sociale cohesie van een buurt niet in causaal verband staat met jeugddelinquentie. Het veiligheidsbeleid vindt juist haar motivatie in deze vooronderstelling dat een concentratie van lagere sociale klassen in een buurt een gevaar betekent voor de veiligheid van de samenleving en dat een isolatie van deze 'probleembuurten' de veiligheid van economisch waardevollere buurten kan garanderen. De auteur wijst hier op de spraakverwarring over problemen in de buurt en problemen van een buurt. Deze twee concepten staan niet los van elkaar maar vragen wel een andere benadering dan de etikettering van specifieke buurten tot achtergestelde kampen.

Jeugddelinquentie behoort tot de problemen in de buurt die veroorzaakt worden door de verschillen in bevolkingssamenstelling. De samenstelling van de bevolking kan op haar beurt worden afgeleid uit de fysieke kenmerken van een buurt, zoals de samenstelling van het woningaanbod, de geografische ligging en de aanwezigheid van voorzieningen. De link tussen het gebrek aan sociale cohesie in de buurt en de aanwezigheid van jeugddelinquentie moet gezocht worden in buurtkenmerken waar bewoners geen zeggenschap in hebben zoals bijvoorbeeld het plaatselijke huisvestingsbeleid.

Gek is wel dat de auteur de causaliteit langs de voordeur buitenzet en via de achterdeur terug binnenhaalt wanneer hij stelt dat het beleid moet ingrijpen aan het begin van de causale keten. Ik prefereer het beeld van een veld waar alle componenten van een samenleving door elkaar woelen, met elkaar in botsing

komen en elkaar weer afstoten, waar causaliteit in de mist opgaat en waar slechts een omvattend beleid de dansende moleculen tot rust kan brengen.

Ben ROVERS is tot deze bevindingen gekomen door zich te baseren op drie verschillende bronnen: de registraties van verdenkingen, de registraties van jeugd-criminaliteit en een zelfrapportage-onderzoek bij 11- tot 13-jarigen uitgevoerd in 200 Rotterdamse scholen waarin verschillende leertypes vertegenwoordigd waren. De auteur wil met deze meerbronnenkeuze vermijden wat de grote namen van de gelegenheidstheorieën fataal werd. Veel van het empirisch onderzoek heeft zich blindgestaard op de registraties door de politie die meer te kennen gaven over de gebruikte strategie van politiediensten tegenover bepaalde buurten dan over het gewicht van jeugddelinquentie zelf. In het gebruik van meerdere bronnen (de politie en de jongere zelf) is de definitie van delinquentie hier wel in het vage blijven steken. De vragenlijst die voorgelegd werd aan de tieners registreert blijkbaar ander gedrag dan dat geregistreerd door de politie. Waar ligt dan de grens van delinquentie en wat is normaal jeugdig gedrag?

Het onderzoek bestaat eigenlijk uit twee fasen: In een eerste deel wordt aan de hand van buurtonderzoek in Rotterdam onderzocht welke buurtkenmerken samenhangen met de aanwezigheid van jeugddelinquenten, waarbij economische deprivatie, het gebrek aan sociale controle en het aandeel van jongeren in de bevolking enig verband vertoonden. Als buitenstaander krijg je geen beeld van de aard van de buurten die onderzocht werden. De klemtoon blijft hier steken op de economische functie van de buurt en de discrepantie tussen pleegplaats en daderwoonplaats. Je krijgt echter geen aanwijzingen over de bevolkingssamenstelling, de soort woningen, de sociale functies van de buurten, ... Nochtans heeft een kleurige beschrijving van een buurt een meer overtuigende werking, ook voor beleidsmensen. Daarna gaat de onderzoeker na in hoeverre deze kenmerken een invloed hebben op delinquent gedrag van jongeren. Economische deprivatie en sociale controle zouden nauwelijks een invloed hebben op delinquent, jeugdig gedrag. Enkel het aandeel jongeren in de buurt toont een positieve correlatie met jeugddelinquentie.

Terwijl MERTON nog zwalpte tussen macro(samenleving)-, meso(groep)- en micro (individuele)-verklaring van jeugddelinquentie, kiest ROVERS hier bewust voor de micro-theorie die een verklaring zoekt voor regelovertreding in de hulpbronnen die een individu ter beschikking heeft voor het vervullen van individuele en sociale behoeften. De herziening van MERTONS anomietheorie bestaat vooral in het preciseren van de termen 'middel' en 'doel' door 'hulpbronnen' en 'behoeften'. Het middel-doel-theorema is moeilijk te hanteren in een empirisch onderzoek omdat ze naar inhoud onderling uitwisselbaar zijn. Hulpbron-behoefte zou niet alleen dit euvel oplossen omdat het duidelijker inhoud geeft aan de begrippen maar zou ook de eenparigheid van MERTONS culturele waarden verwerpen en verwijzen naar de gedifferentieerdheid van een samenleving naar normen en culturele waarden. Het is me wel duidelijk dat deze wijziging in terminologie een betere basis vormt voor empirisch onderzoek maar met dit woordenspel blijft de auteur steken in het economisch handelingsmodel.

We moeten het onderscheid maken tussen volwassenen die rechten hebben en deze kunnen afdwingen en de minderjarige die in theorie wel rechten heeft maar waar in de praktijk nauwelijks iets van te merken is. Wanneer je spreekt over jongeren, hun mogelijkheden, hun keuzes, dan lijkt het me onmogelijk het economisch handelingsmodel te gebruiken. In dit model wordt het individu voorgesteld als iemand die binnen zijn mogelijkheden keuzes maakt om zijn doelen of de behoeften te verwezenlijken. Het economisch handelingsmodel zou er dus in principe vanuit gaan dat een tiener individuele hulpbronnen heeft. Ik kan me niet inbeelden dat jongeren ooit gedreven worden door 'een vrije keuze binnen de perken' terwijl duizenden ogen je de gewenste richting uitsturen. Als kind ben je zo gedetermineerd door tentakels van macht dat je ook niet buiten het sociologisch handelingsmodel kan zeilen om hun gedrag te onderzoeken. Na het lezen van het boek bleef ik zitten met de vraag of een kind wel een plaats krijgt binnen het economisch handelingsmodel.

Met de specificering van middelen bereikt de auteur wel verdelingen in de samenleving die verder reiken dan het eeuwige economische klassenonderscheid. Een verdere uitwerking van de bekomen resultaten in een theoretisch perspectief zou misschien verduidelijkt hebben dat de auteur hier de klassieke klassenverdeling doorbreekt en de klemtoon verlegt naar de culturele groepen die de economische klassen doorkruisen en de etikettering van de lagere sociale klassen verbrijzelt.

Het onderzoek van Ben ROVERS heeft door de nauwkeurige uitwerking en contextualisering van het vraagstuk veel wijsheid in pacht. Allereerst bewijst de auteur met dit onderzoek hoe vruchtbaar het kan zijn om afgeschreven theorieën van onder het stof te halen en in een bijgewerkte versie te toetsen aan de werkelijkheid. Daarnaast bevat het een duidelijke boodschap naar de overheid die al te snel inzoomt op buurten wanneer jeugddriminaliteit er procentueel hoger ligt ... Had ROVERS gehoopt op een positief antwoord toen hij zich bij het begin van z'n onderzoek afvroeg of buurten broeinesten zijn? We hebben er het raden naar maar laten we hopen dat ook hij blij verrast was met het negatieve antwoord op deze prangende vraag.

G. VANDE WALLE

TULKENS, F. en VAN DE KERCKHOVE, M., *Introduction au droit pénal*, Diegem, Story-Scientia, 1997, 572 p.

Het boek is de derde editie van een werk dat inmiddels tot de klassiekers van het strafrecht behoort en gretig wordt geraadpleegd door een brede kring van penalisten en criminologen. Wat in het oog springt is de brede invalshoek van waaruit strafrechtelijke vraagstukken worden behandeld. In strijd met wat het opschrift 'inleiding' doet vermoeden, is het werk veel meer dan een terreinverkenning van het strafrecht. Met veel zin voor precisie slagen de auteurs erin tal van knelpunten